

До СРДФ 41.086.016
Національного університету
«Одеська юридична академія»

ВІДГУК

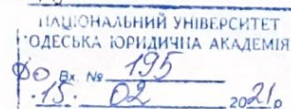
**опонента, доктора юридичних наук, доцента
Максима Корнієнка на дисертацію
Юрія Осадчого «Розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням
дорожньо-транспортної події»,
подану на здобуття ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

У сучасних умовах протидія виявленню та розслідуванню злочинів набуває характер вкрай негативного явища. У досить небезпечних формах вона проявляється при розслідуванні злочинів, що вчиняються злочинними організаціями, організованими злочинним групами або окремими особами на професійній основі.

За останні роки злочинцями застосовуються все нові та нові способи протидії виявленню та розслідуванню злочинів, які створюють додаткові труднощі, особливо якщо перед цим здійснюється ретельна підготовка та продумуються деталі способів приховування злочинів (знищення, маскування, фальсифікація інформації та її носіїв, використання змішаних способів), що сприяє створенню сприятливих умов для протидії ходу розслідування.

Одним з таких способів протидії розслідуванню окремих категорій злочинів є інсценування дорожньо-транспортної події. Використання саме такого оригінального способу вчинення (приховування) злочинів як інсценування дорожньо-транспортної події об'єднує їх в окрему групу.

Ці обставини суттєво впливають на своєчасне виявлення, розкриття та розслідування злочинів, взагалі, супроводжуються труднощами та потребують ефективного застосування слідчих та оперативно-розшукових заходів, професійного використання наявних сил, засобів, методів, прийомів та існуючих методик. Однак, більшість слідчих та працівників оперативних підрозділів не достатньо володіють знаннями особливостей кваліфікованого подолання протидії розслідуванню злочинів.

Крім того, оперативно-розшукова та слідча практика відчуває гострий дефіцит інформації щодо злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події.

І, хоча окремі теоретичні та практичні проблеми виявлення розслідування різних видів інсценувань розглядалися вітчизняними та зарубіжними вченими процесуалістами і криміналістами, комплексних вітчизняних наукових досліджень зазначеної проблеми з урахуванням сучасних умов, до наступного часу не проводилося.

Таким чином, *актуальність дослідження* Ю.І.Осадчого не викликає сумнівів та обумовлена тим, що існуючі теоретичні, науково-методичні положення, рекомендації та пропозиції, що прямо або опосередковано стосуються досліджуваної тематики, більшою мірою мають теоретичне, аніж практичне значення, оскільки в них не взято до уваги останню динаміку змін у відповідних нормативних актах, а також результати розслідування конкретних злочинів.

У результаті дослідження автором сформульовані цікаві і перспективні положення, висновки та рекомендації, які складають *наукову новизну* роботи, яка полягає в тому, що дисертант на основі аналізу чинного законодавства, положень науки криміналістики, кримінального процесу, основ теорії оперативно-розшукової діяльності, узагальнень практичної діяльності слідчих та оперативних підрозділів, а також засобів масової інформації дослідив особливості розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, та запропонував відповідні напрями використання його результатів.

Актуальність дисертаційного дослідження підтверджується також тим, що воно виконане відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального, кримінального процесу та криміналістики Одеського національного університету імені І. І. Мечникова «Законодавство та право кримінально-правового напрямку в період глобалізації» (державний реєстраційний номер № 0113U002883) на 2013-2017 р.р. та «Дослідження механізму кримінально-правового захисту особи, суспільства та держави від злочинних посягань» (державний реєстраційний номер

№ 0118U004431) на 2018-2022 р.р. як складової плану науково-дослідної роботи Одеського національного університету імені І. І. Мечникова.

Всі основні наукові положення і висновки, які виносяться на захист є достатньо обґрунтованими, що забезпечується коректністю постановки наукових задач, адекватним вибором відповідних традиційних юридичних і соціологічних методів наукового пізнання, що дозволили сформулювати чіткі висновки, забезпечуючи їх достовірність. *Достовірність отриманих результатів* впливає з несуттєвості даних проведеного дослідження з відповідними даними, отриманими іншими науковцями, апробацією на наукових конференціях, а також успішним використанням результатів дисертації для розв'язання практичних задач.

Виходячи зі змісту дисертації, *емпіричну базу дисертаційного дослідження* становлять узагальнення статистичних матеріалів МВС України та Генеральної прокуратури України щодо виявлення та розслідування ДТП (у період з 2014 до 2019 р.р.); інтерв'ювання та анкетування 150 практичних працівників слідчих та оперативних підрозділів, 35 працівників страхових компаній, аналіз 32 судових рішень (вироків, ухвал, постанов) щодо злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події (за даними Єдиного державного реєстру судових рішень); аналіз оглядів судово-слідчої практики, офіційних звітів та довідок, засобів масової інформації та іншого практичного матеріалу підрозділів МВС України, а також власний досвід автора у сфері адвокатської діяльності (акт впровадження в адвокатську діяльність від 05.12.2018 р.).

Репрезентативність дослідження забезпечена відомостями, наведеними у додатках. У тексті дисертації автор також робить окремі ремарки, посилаючись на використані ним статистичні та інші емпіричні дані.

Автором належним чином визначені завдання, об'єкт та предмет дослідження. *Об'єктом дослідження* є злочинна діяльність, пов'язана з інсценуванням, та діяльність правоохоронних органів, спрямована на розслідування її проявів. *Предметом дослідження* є розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події.

Зі змісту дисертації вбачається, що здобувач ґрунтовно ознайомився з працями українських та зарубіжних вчених різних періодів, а також проаналізував ряд нормативно-правових актів, в результаті чого можна зробити висновок про те, що автор досягнув поставленої мети і виконав поставлені завдання дослідження.

Наукова новизна дисертації визначається як самою постановкою проблеми, так і проведенням науковим дослідженням, яке присвячене визначенню особливостей розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події. Зокрема, автором ці питання розглянуті в межах комплексного дослідження, на засадах системного та дієвого підходів.

В межах такого дослідження виправданим видається прагнення дисертанта обґрунтувати деякі нові теоретичні положення, уточнити зміст окремих понять та категорій, що мають наукове значення.

Дисертантом по-новому вирішені окремі теоретичні питання теми дослідження, які свідчать про достатні знання ним криміналістики, кримінального процесу, основ теорії оперативно-розшукової діяльності, вміння абстрагуватися від другорядних питань, зосереджуючи увагу на принципових, таких, що мають практичне значення, питаннях. Власне бачення механізмів вирішення окремих питань, вміння поставити проблему і знайти шляхи її вирішення, дозволили дисертанту висловити ряд нових, таких, що заслуговують на увагу, теоретичних положень.

Значний науковий інтерес становлять результати роботи автора щодо вивчення та аналізу наукових праць різних часових періодів з вибраної ним тематики дослідження.

Так, у підрозділі 1.1 «Поняття інсценування та класифікація злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події» дисертант визначає, що «в основі усіх визначень лежить штучне створення обстановки місця події, його матеріальних слідів. Саме це відрізняє інсценування від інших способів приховування злочинів» (стор. 16), однак розглядаючи детально констатується, що «аналіз криміналістичних досліджень свідчить про те, що вони стосуються

здебільшого загальних положень інсценування як окремої криміналістичної категорії. Характерні ознаки використання інсценування при вчиненні окремих категорій злочинів та наявні проблеми при їх виявленні та розслідуванні досліджувалися недостатньо» (стор. 19).

Теоретичного та практичного значення набуває запропоноване автором поняття «інсценування дорожньо-транспортної події як умисної діяльності злочинця (злочинців або інших третіх осіб), спрямованої на штучне моделювання обстановки кримінальної або некримінальної події, впливаючи на матеріальні об'єкти шляхом їх знищення, маскування та (або) фальсифікації, з метою створення уявлення про достовірність дорожньо-транспортної події, яка інсценується, з подальшим отриманням матеріальної вигоди або уникнення притягнення до відповідальності» (стор. 21), а також класифікація інсценувань дорожньо-транспортної події за певними обставинами (стор. 22-25).

У підрозділі 1.2. «Способи та обстановка вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події» дисертант систематизує наявну в науці та практиці інформацію про способи та обстановку вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події.

Слушною є точка зору автора, що «механізм дорожньо-транспортної події є обов'язковою складовою злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події» (стор. 28). При цьому можливо погодитись з точкою зору автора, що «під інсценованою дорожньо-транспортною подією слід розуміти модель (вид або механізм) дорожньо-транспортної події кримінального або некримінального характеру, створену інсценувальником, сприйняття якої може вигідно вплинути на досягнення відповідної мети» (стор. 28). На підставі дослідження наукових думок, матеріалів слідчої та судової практики, засобів масової інформації дисертант визначає деякі особливостей інсценованих дорожньо-транспортних подій залежно від злочинів, під час вчинення (або приховуванні наслідків вчинення) яких, злочинцями задля досягання злочинної мети застосовуються подібні події (стор. 28).

Заслуговує на увагу запропоноване автором у підрозділі 1.3. поняття інсценувальника дорожньо-транспортної події. Якою на думку автора є особа (або група осіб), яка створює (змінює) матеріальну обстановку дорожньо-транспортної події та її відображення в ідеальних слідах задля хибного сприйняття суб'єктами кримінального провадження та іншими особами, від яких залежить прийняття вигідного для інсценувальника рішення (стор. 47).

Можливо погодитися із запропонованою дисертантом класифікацією осіб причетних до злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події (стор. 57-59) за наступними підставами: за кількістю осіб, причетних вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, та формою співучасті; за наявними спеціальними знаннями та навичками; за кількістю вчинених злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події; залежно від безпосередньої участі у інсценуванні дорожньо-транспортної події; залежно від виконуваних функцій під час інсценування дорожньо-транспортної події; за мотивом застосування інсценування дорожньо-транспортної події. Зазначене твердження автор обґрунтовує аналізом не тільки наукової літератури, а й вивченням матеріалів слідчої та оперативно-розшукової практики.

Слушним є систематизування автором у підрозділі 2.1 дисертації типових слідчих ситуацій, які виникають в процесі розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, які класифіковано залежно: від початкової інформації про наявність ознак злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події; залежно від моменту виявлення ознак інсценування; залежно від використання злочинцями механізмів дорожньо-транспортної події під час вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події; наявності інформації про особу (або осіб), які підозрюються у вчиненні злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, та джерел її надходження, а також типові версії залежно від способу вчинення та від кількості учасників та різноманітності форм співучасті під час вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події (стор. 68-81).

Цікавою є думка автора щодо особливого значення під час розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, якого набувають негативні обставини, які залежать від виду злочину та сприяють виявленню ознак інсценування дорожньо-транспортної події. (стор. 81-88).

Як теоретичного, так і практичного значення набуває твердження автора у підрозділі 2.2 «Взаємодія під час розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події», що «важливою умовою виявлення ознак інсценування дорожньо-транспортної події та подальшого розслідування замаскованого ним злочину є належна організація взаємодії слідчого з оперативними підрозділами, патрульною поліцією, спеціалістами-криміналістами, судовими медиками, іншими спеціалістами (залежно від механізму дорожньо-транспортної події та наслідків), а також засобами масової інформації, громадськими об'єднаннями та службами безпеки окремих установ (наприклад, страхових компаній, банків) (стор. 87).

Заслуговує на увагу запропонована автором класифікація видів взаємодії слідчих та оперативних підрозділів із засобами масової інформації під час розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події: залежно від учасників взаємодії і виконуваної ними ролі в ній; залежно від часу й умов (атмосфери) взаємодії; залежно від джерела отримання інформації щодо злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події; за наявності конфліктної ситуації між слідчими, оперативними працівниками та засобами масової інформації; залежно від природи резонансу можливого інсценування дорожньо-транспортної події; за метою, взаємодію слідчих, оперативних підрозділів із засобами масової інформації (стор. 101-104).

У підрозділі 3.1 «Тактика проведення окремих слідчих (розшукових) дій» з урахуванням характерних особливостей способів, механізмів та обстановки вчинення злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, а також наявного досвіду їх розкриття та розслідування, автором сформульовано відповідні рекомендації застосування окремих слідчих (розшукових) дій,

спрямованих на встановлення механізму дорожньо-транспортної події, а саме: огляду місця дорожньо-транспортної події, огляду транспортного засобу, огляду трупа (за наявності), слідчого експерименту, допиту учасників дорожньо-транспортної події.

Слушною є точка зору автора, висловлена у підрозділі 3.2 «Тактичні операції, спрямовані на встановлення механізму інсценованої дорожньо-транспортної події та викриття інсценувальників», що в умовах конфліктної ситуації, спрямованої на постійну протидію не лише виявленню слідів вчинення досліджуваної категорії злочинів, але і самого факту їх вчинення, доцільним є застосування не окремих слідчих (розшукових) дій та заходів, а їх комплексів в межах відповідних тактичних операцій та оперативно-тактичних комбінацій.

При цьому автор наголошує на доцільності проведення таких тактичних операцій як: «Реконструкція механізму дорожньо-транспортної події з розпізнаванням її інсценування», «Збір та оцінювання інформації», «Викриття інсценувальника», «Контроль за вчиненням злочину, пов'язаного з інсценуванням дорожньо-транспортної події», «Використання засобів масової інформації».

Підрозділ 3.3 дисертації присвячено визначенню особливостей використання спеціальних знань. При цьому з урахуванням результатів аналізу слідчої практики, наголошується на доцільності застосування окремих видів інженерно-транспортних експертиз: автотехнічної, транспортно-трасологічної, експертизи стану доріг і дорожніх умов у місцях ДТП; пожежно-технічної експертизи, електротехнічної експертизи; у разі потреби – експертизи телекомунікаційних систем та засобів). Практичного значення набувають запропоновані дисертантом завдання та особливості проведення означених видів експертиз.

Позитивно оцінюючи зміст та наукове значення роботи хотілося б окреслити деякі дискусійні моменти, а також зробити відповідні зауваження та висловити окремі побажання до роботи, а саме:

1. У підрозділі 1.1. автор використовує та досліджує поняття «симуляція», «фальсифікація» та «інсценування» без чіткого розмежування та визначення

особливостей та характерних ознак. Означене потребує, на наш погляд, додаткового пояснення.

2. Також додаткової аргументації потребує використання автором терміну «інсценування дорожньо-транспортної події», враховуючи те, що згідно діючого в Україні законодавства доцільним було б використовувати поняття «інсценування дорожньо-транспортної пригоди».

3. Розділ 1 має назву «Криміналістичний аналіз злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події». При цьому в дисертації не пояснюється, що автор втілює у поняття «криміналістичний аналіз злочинів», та чим означена криміналістична категорія відрізняється від «криміналістичної характеристики злочинів». Доцільним було б автору висловити власне бачення щодо поняття та сутності криміналістичного аналізу злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події, порівнюючи криміналістичний аналіз із тактичним кримінальним аналізом, кримінологічним аналізом.

4. На стор. 27 автор визначає види механізму дорожньо-транспортної події та окреслює його значення для інсценування. При цьому на стор. 36-41 автором розглянуто деякі схеми створення обставин та інсценування дорожньо-транспортної події, які, на його думку, згідно аналізу матеріалів практики та засобів масової інформації є найбільш розповсюдженими. Виникає питання щодо співвідношення поняття «схема» та «механізм» інсценування дорожньо-транспортної події.

5. У підрозділі 2.2. автор використовує поняття «журналістське розслідування» без визначення його сутності, характерних ознак, та рис, які відрізняються означений метод (жанр) журналістської діяльності від діяльності відповідних підрозділів правоохоронних органів.

Однак, наведені зауваження, носять здебільшого дискусійний та уточнюючий характер, не ставлять під сумнів дисертабельність роботи в цілому. Зміст дисертаційної роботи висвітлений достатньо повно, виклад запропонованих у роботі положень базується на ґрунтовному опрацюванні літературних джерел з проблематики дисертаційного дослідження.

Таким чином, з урахуванням вищенаведеного слід визначити, що дисертація Юрія Івановича Осадчого «Розслідування злочинів, пов'язаних з інсценуванням дорожньо-транспортної події» є завершеною монографічною працею, у якій містяться науково обґрунтовані результати, які у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання, котре має істотне значення для теорії і практики криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Ю.І.Осадчого відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р., № 283), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р., № 759), та п. 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167 (зі змінами від 21.10.2020 р., № 979), а її автор – Ю.І.Осадчий – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Опонент:

**Завідувач кафедри
адміністративної діяльності поліції
Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, доцент
15.02.2021**

Максим КОРНІЄНКО

**«Підпис засвідчую»
Перший проректор
Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
15.02.2021**

Володимир ГРОХОЛЬСЬКИЙ